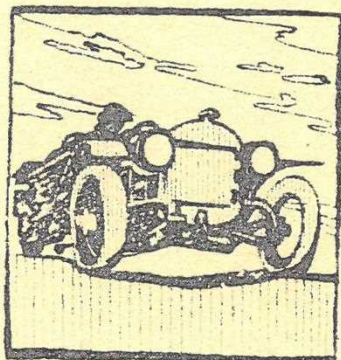

ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

3-4

1979

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující
instituce vydává Technické muzeum v Brně.

Zpravodaj neprošel jazykovou ani stylistickou úpravou.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

31. října 1979 skončila třetí návštěvnícká sezóna technické památky větrného mlýna v Kuželově s přílehlou expozicí hornářského obydlí a zemědělského hospodaření. Během ní si užíval prohlídku 5104 návštěvníků, mezi nimi i návštěvníci ze zahraničí. V průběhu sezóny byla zajišťována běžná údržba budov a strojního zařízení mlýna s cílem udržet mlýn ve stavu schopném pro funkční předvádění. K větším závadám na zařízení nedošlo. Po skončení sezóny byly některé choulostivější exponáty nakonzervovány pro zimní období. Např. košínové sítě bylo nutno zabezpečit proti působení červotoče a důkladně je nakonzervovat. Budovy byly zajištěny proti vnikání sněhu a z expozic byly odstraněny a bezpečně uloženy ty předměty, které by mohly být napadeny parazity a myšmi.

Nový Ivančický viadukt

(Příspěvek Ladislava Pazourka z Lokomotivního depa Brno-Maloměřice).

"Přesně v 15,49 hod. dne 9. listopadu 1978 přestřihl pásku ing. Veselka za přítomnosti náčelníka PO Antonína Hrubce, předsedy ZO KSČ s. Fr. Václavíka a předsedy OVOS P. Štourače. Náměstek náčelníka SD ve svém projevu zdůraznil: "Je to vynikající konstrukce, velké dílo, které vytvořily ruce dělníků a techniků, věřím, že bude tak dlouho sloužit jako jeho starý soused".

V měsíci říjnu byly provedeny zatěžkávací zkoušky, což je nezbytně nutné před uvedením mostu do provozu. Pro statickou zkoušku bylo na mostě použito šestnáctinápřevového jeřábu typu GEPE 130 o hmotnosti 520 tun. Na novém mostě bylo namontováno cca 400 tenzometrů, které měřily rozkmit skutečných napětí. Vlastní statické zkoušky byly zahájeny dne 18. října 1978, kdy přesně v 8,38 hod. najel jeřáb na mostní konstrukci. První lokomotiva, která vůbec jako první vjela na nový Ivančický viadukt, byla diesel-elektrická, řady I 669.0017 řízená strojvedoucím Ladislavem Pazour-

kem z lokomotivního depa Brno-Maloměřice. Od 28. října 1978 byly prováděny dynamické zkoušky s parní lokomotivou řady 524.1117, dovezenou z depa z České Lípy. Tato lokomotiva je podle vyjádření odborníků "tvrdší" v obloucích, svršek i mostové konstrukce značně namáhá. Při pojezdové rychlosti 25 km/hod. vlivem nevyvážených rotujících hmot vznikají při jízdě parní lokomotivy síly, které dovedou rozkmitat mostní konstrukci velmi značně. Rychlostní zkoušky byly prováděny dieselelektrickou lokomotivou řady T 679.1200. Vzhledem k malé rozjezdové dráze bylo na nové mostní konstrukci dosaženo max. rychlosti 82 km/hod. Lokomotiva přešla nový most za 17 vteřin. Dne 29. října 1978 začaly zátěžové zkoušky, které byly prováděny nákladním vlakem sestaveným z dvaceti vysokostěnných vozů řady Wap o tlaku na kolejnici 20 Mp. Celková hmotnost takto sestaveného nákladního vlaku byla 1 574 t + 2 lokomotivy vážící 312 t, dohromady 1 886 tun. První vlak, který projel nový ivančický viadukt průměrnou rychlostí 55 km/hod. byla souprava Pn 94 495. Dále od 11,15 hod. pokračovaly zkoušky pomocí raketových motorů. Jak statické, tak dynamické zkoušky prokázaly velmi dobrou kvalitu mostní konstrukce. Byl naměřen maximální průhyb 81 mm, což je v toleranci s vypočtenými hodnotami. Zkoušky prováděli odborníci z Vysoké školy dopravní v Žilině pod vedením prof. Hořejšího a doc. Tomice, dodavatele zastupoval ing. Pospíšil z VŽKG.

A nyní přišel historický okamžik. Dne 9. listopadu 1978 v 7,02 hod. se na předzvěsti k vjezdovému návěstidlu do železniční stanice Moravské Bránice naposledy objevuje návěstní znak "volno". Poslední vlak, který zakončuje téměř 108 roků trvající provoz je motorový vlak Msp 965 v jehož čele je motorový vůz řady M 262 0091. Bez tisíců nadšenců, obdivovatelů skvělého technického díla, tiše se veterán rozloučil s více jak stoletým provozem. Poslední lokomotiva, která po starém mostě projela, byla motorové řady T 444 140, která táhla pracovní vlak, dále staříčká parní lokomotiva řady 434 2134 a T 211 050. Dále byla prováděna demontáž výměn a trvalé napojení nového viaduktu. Téhož dne v 16,02 hod. projel po mostní konstrukci, zářící novotou, první pravidelný vlak Mos 15 525, který byl složen ze dvou motorových vozů řady M 262 0207 a M 262 0160 a ze dvou vložených vozů řady Bam. Po

18. hodině projel po novém mostě nákladní vlak s diesel-elektrickou lokomotivou řady T 466 0232.

Nový ivančický viadukt patří k největším železničním mostům v ČSSR. Vznikl v konstrukční kanceláři brněnského podniku n.p. VŽKG Ostrava pod vedením ing. Dr. Oldřicha Holáně. Realizaci projektu provedli pracovníci v železárnách ve Frýdku-Místku. Sestavení prováděly Hutní montáže Ostrava, betonové patky, zemní těleso a železniční svršek pracovníci generálního dodavatele, kterým bylo Železniční stavitelství Brno".

Výzkum tavící pece v údolí Stříbrnice (kat.uz. Lesní Hluboké, okr. Brno-venkov)

V rámci výzkumu zaniklého hamru na Bílém potoce pod Lesním Hlubokým došlo k zajišťovacímu výzkumu lokality nalézající se v lesní trati Stříbrnice při potůčku stejného jména. Jde o relikvii tavící pece na přetavování olova obsahujícího stříbro. Surovinou byly galenitové rudy, těžené patrně v bezprostředním okolí. Objekt byl nalezen po upozornění dr. K. Kučery, externího spolupracovníka TM, který při své badatelské práci objevil mapu z dvacátých let 19. století s místním označením "Zum alten Silberofen". V kupovité vyvýšenině byla odkryta zbytky šachtové pece obdélníkového půdorysu 180 x 120 cm zděné z lomového kamene na hlínu. Šachta se zachovala do max. výše 135 cm. Při peci v nápadně odkopané stráni byla odkryta zavážecí šachta. V blízkém potůčku se jasně jeví uměle přemístěné vrstvy zeminy, které měly patrně vztah k činnosti hutí.

Poněvadž jde podle vyjádření dr. J. Majera z hornického oddělení NTM Praha o unikátní hmotný doklad zpracování stříbrných rud v českých zemích, bude okolí pece a jejímu dalšímu výzkumu věnována pozornost v sezóně 1980.

Výzkum zaniklého hamru pod Lesním Hlubokým na Bílém potoce (okr. Brno-venkov)

Zbytky snad jediného, aspoň z části zachovalého hamru na uze-

mí Jihomoravského kraje se zachovaly v suchém bočním údolí u Výřtí skály na Bílém potoce. Objekt hamru byl jednak předmětem zájmu přednášky dr. K. Kučery na loňském semináři, jednak byl vybrán k zajišťovacímu výzkumu TM v sezóně 1979. Poloha hamru uprostřed staré železářské oblasti dávala jistou naději, že pod relikty dnes viditelné stavby z 18. století by se snad mohly objevit zbytky starší stavby technického charakteru. Výzkum se zaměřil na odkrytí základů kujnicí výhně, hamerského kladiva a zjištění dalších technických detailů. Vytčený úkol se podařilo splnit pouze z části. Budova byla totiž několikanásobně destruována, naposledy byla část jejího zdiva užito po 2. svět. válce k úpravě lesních cest. Stav zachování lokality nepříspěla poloha při Bílém potoce, vyhledávaném trampy a táborníky již od dvacátých let - jak dokládají četné nálezy netechnického charakteru.

Výzkumem byla získána řada vzorků strusek, lokalizována poloha hamerského kladiva, určen typ kujnicí výhně a zaměřen celý areál objektu vystavěného ve vyspělé formě technického zařízení, postupem doby však upadajícího až k úplnému zastavení výroby v roce 1850. Objekt bude zapsán do seznamu technických památek a je označen informační tabulí.

VÝSTAVY - EXPOZICE

KULTURNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST

Výstava Mapa obraz skutečnosti

Při příležitosti zasedání Mezinárodní geodetické konference a zasedání Stálého výboru Mezinárodní zeměměřické federace (FIG) byla 2. července 1979 slavnostně zahájena výstava Mapa obraz skutečnosti. Vernisáže se zúčastnili i delegáti rezortů geodézie a kartografie československých a zahraničních ústavů a zařízení, kteří byli přítomni na zasedáních.

Výstava byla určena pro širokou veřejnost a její propagace byla zajišťována vhodnou popularizací v orgánech a organizacích rezortů geodézie a kartografie v ČSR a SSR. Svým obsahem a zaměřením byla vhodným doplňkem výuky oborů geodézie a kartografie na všech typech škol, kde se tyto předměty přednášejí.

Výstavu navštěvovali kromě zájemců z řad široké veřejnosti především žáci brněnských i mimobrněnských škol. Výstava byla ukončena 27. září 1979 a za dobu jejího trvání ji shlédlo téměř 8 300 návštěvníků.

Výstava ZENIT - 79

Výstava pořádaná ve spolupráci s Městským výborem SSM v Brně seznámila v přehledu s výsledky činnosti členů SSM v oblasti zlepšovatelské, návrhářské a publicistické. Výstava trvala od 22. do 28. října.

Výstava k Mezinárodnímu roku dítěte "Dítě a loutka"

K této významné kulturní akci UNESCO připravilo Technické

muzeum ve spolupráci s brněnským loutkovým divadlem Radost společnou výstavu pod názvem Dítě a loutka. Ve všech výstavních prostorách muzea na ploše 240 m² bylo naaranžováno kolem 120 různých typů loutek. Nebylo však úmyslem tvůrců prezentovat pouze širokou paletu známých či neznámých loutek, ale především seznámit návštěvníky se zákulisím divadla a tvorbou divadelních inscenací od výtvarného návrhu, technologického postupu výroby loutek, použitých materiálů i propagace až po konečnou podobu her. Výstava byla rozdělena do několika oddílů, ve kterých se prezentuje složka výrobní i umělecká, a doplněna kolekcí divadelních plakátů s informacemi o činnosti divadla od jeho založení s přehledem významných společenských ocenění. Pro orientaci a přehled vystavených exponátů byl vytištěn průvodce s uvedením inscenací, jejich autorů a tvůrců plakátů. Dětská návštěvníci i jejich doprovod - rodiče a učitelky mateřských škol, se setkali opět se známými loutkami z pohádek Zlatovláska, Broučci, Ďáblův most, Sambo a lev, Žabka carevna, Popelka a řady dalších. Největší pozornost byla věnována živým představením, která byla součástí výstavy, v největším výstavním sále. V různých termínech bylo předvedeno 5 her, které shlédlo přes 1 000 diváků.

Výstava byla zahájena 26. listopadu a potrvá do 27. ledna 1980.

S význačnými památkovými objekty a přírodními lokalitami se seznamovali návštěvníci Panorámy - stereovize v programu "Krásy Slovenska" od 21. srpna do 16. září. Promítání 50 barevných diazitivů z posledních let v inovovaném provedení připravili muzejní pracovníci k 35. výročí Slovenského národního povstání. Program shlédlo celkem 1228 návštěvníků, převážně z řad mladých lidí a školáků.

Mezi stálé návštěvníky muzea patří i účastníci dětské pionýrské rekreace pořádané Svazem družstevních rolníků pro děti družstevníků v letních měsících. Během července a v srpnu přišli

mladí vesničané do muzea ve 13 výpravách (548 osob), aby shlédli naše expozice, program Panorámy a výstavu Mapa - obraz skutečnosti. Byli pozornými posluchači odborného výkladu a z muzea si odnesli mnoho nových poznatků.

Propagace sbírek městské hromadné dopravy - do doby, než budou zpřístupněny v areálu v Lišni - se realizuje též jízdami historických tramvají ve vymezených úsecích brněnské dopravní sítě. V rámci akcí k Mezinárodnímu roku dítěte se 28. dubna uskutečnil výjezd od Výstaviště do Bystrce a zpět pro pionýrskou organizaci ZDŠ Hroznová u příležitosti 30. výročí PO a 28. října pro děti bydlící v okruhu občanského výboru č. 84 z Fučíkovy čtvrti do Bystrce a zpět. 30. května byla uspořádána exkurze výherců dětské dopravní soutěže, pořádané kabinetem dopravní výchovy a BESIP, ve vozovně DP v Husovicích. Pro spolupracovníky z Dopravních podniků, ČSAD a ČSD, kteří se podílejí na přepravě a úpravách našich vozidel, vyjely tramvaje ještě 1. září. 27. října se pracovníci muzea, členové sekce městské hromadné dopravy Kruhu přátel Technického muzea v Brně i veřejnost rozloučili poslední jízdou s provozem parní lokomotivy Caroline, již začátkem listopadu prošla odročovací prohlídka kotle. Všechny jízdy a akce se realizovaly za obětavé spolupráce Dopravního podniku města Brna.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA
 PARNÍ ENERGETIKA
 MECHANICKÁ HUDBA 19. STOLETÍ
 KOVOLITECTVÍ NA MORAVĚ
 KOVÁŘSTVÍ (v Těšanech)
 VĚTRNÉ MLYNÁŘSTVÍ (v Kuželově)
 BYDLENÍ A DROBNÉ ZEMĚDĚLSKÉ HOSPODAŘENÍ NA
 HORNÁCKU (v Kuželově)

Technické památky ve správě Technického muzea

KOVÁRNA V TĚŠANECH
 VĚTRNÝ MLÝN V KUŽELOVĚ
 STARÁ HUŤ U ADANOVA
 IVANČICKÝ VIADUKT
 KERAMICKÁ DÍLNA V NOVÉM VESELÍ
 VODNÍ MLÝN VE SLUPI
 VODNÍ MLÝN VE ŽDÁRU-HAMRECH

PANORÁMA, stereoskopické promítání barevných diapozitivů uvedla v roce 1979 21 programů, z nichž 9 bylo zpracováno v inovovaném provedení (současné záběry). Za rok 1979 ji navštívilo 15 867 návštěvníků.

Diapozitivy PVE DALEŠICE při výuce v expozici vodní energetiky TME

V rámci výuky tématu "Hydraulické stroje", která probíhá každoročně na strojní fakultě VUT v Brně, navštěvují studenti II. a IV. ročníku strojní fakulty expozici vodní energetiky. Při této praktické výuce předváděl lektor J. Jaroš rovněž soubor barevných diapozitivů, zachycujících přečerpávací vodní elektrárnu vodního díla Dalešice (lokalita Kramolín).

Za souhlasu vedení PVE Dalešice nafotografoval lektor při exkurzi v elektrárně třicet diapozitivů, které zachycují v celkovém průřezu základní funkční objekty špičkové přečerpávací hydrocentrality počínaje stavebními zařízeními, přes vybavení montážní haly - čtyři generátory, vysokonapěťové sekce, panelové ovladače turbosoustrojí a velín - až po vlastní hydraulická soustrojí spolu s regulační automatikou.